

SUUNVUORO

iime vuosisadalla käytiin vilkasta ja vakavaa keskustelua suomen kielen asemasta ja sen mahdollisuuksista toimia sivistyskielenä. Aktiiviset toimet johtivat tunnettuihin tuloksiin, ja niinpä me suomenkieliset olemme saaneet nauttia opetuksesta ja tutkimuksen hedelmistä omalla kielellämme.

1900-luvun lopulla keskustelemme jälleen suomen kielen asemasta ja merkityksestä kielten perheessä. Keskustelu sisältää runsaasti kielten ja kansojen elämään kuuluvaa tavanomaista asiaa: puhutaan kielten välisistä suhteista, muutoksesta ja vaihtelusta. Vähintään yhtä ankarasti kuin 1800-luvulla keskustellaan myös siitä, onko suomi hyödyllinen kieli, kannattaako sitä osata ja kenen sitä kannattaa osata.

Euroopassa puhuttavien kielten joukossa suomi on puhujamäärän perusteella 22. sijalla. Kielen merkitystä tai elinvoimaisuutta ei kuitenkaan pidä arvioida kvantitatiivisin kriteerein. Pienen kieliyhteisön elinvoima on enemmän sidoksissa yhteisön sisäisiin kuin ulkoapäin määriteltäviin piirteisiin, puhujamäärään tai statukseen.

Vieraiden kielten oppiminen ja osaaminen ei suomen kieltä hävitä. Kielitaitohan on nykyoloissa keskeisiä vahvuksiamme. Sen sijaan jos me suomenkieliset itse heikennämme suomen kielen asemaa sillä perusteella, että suomi on Euroopan yhteisössäkin harvojen osaama kieli, teemme hyvin merkittävän ratkaisun. Jos suomenkielinen yhteisö päättää aloittaa kouluopetuksensa englannin kielellä tai jos jokin tieteenala lakkaa kehittämästä omaa erikoiskieltään ja siirtyy käyttämään vain vierasta kieltä, voi aavistella, miten tämänkaltaiset ratkaisut vaikuttavat suomen kielen käyttöalaan tulevaisuuden Suomessa.

Kun kieliyhteisössä on runsaasti erilaisia puhumisen ja kirjoittamisen tapoja, se on vähemmän haavoittuva kuin harvojen varieteettien yhteisö. Jos kielen käyttöala ratkaisevasti kapeutuu, sen asema heikkenee. Mitä monipuolisempi suomalainen kieliyhteisö on, sitä varmemmin säilymme kielellisesti hengissä ja sitä avoimempi on suhteemme muihin kieliin. Vieraiden kielten oppimisen voi alkaa hyvinkin varhain ja kun muunkielisen opetuksen rinnalla on koko ajan oma kieli, oppija oppii käyttämään monipuolisesti sekä äidinkieltään että vieraita kieliä. Äidinkieltä ja muita kieliä ei tarvitse missään keskustelussa asettaa vastatusten, vaan on hyvä etsiä sellaisia koulutuspoliittisia ratkaisuja, jotka tekevät lapsista ja aikuisista sekä oman kielensä taitajia että muutoin syvästi kielitaitoisia.

Miksi suomen kielen monipuolinen osaaminen on sitten niin tärkeää? Ainakin oman itsemme kannalta. Jos pidämme huolta itsestämme, pidämme huolta kielestämme. Ja emmehän voisi tosissamme kuvitellakaan, että jokin sivistysmaa, niin kuin Suomi, lakkaisi ajan oloon antamasta opetusta omilla kielillään. Emmehän?

PIRKKO NUOLIJÄRVI